

BRÄNNPUNKTEN

Årg. 15 Nr 5 Nov. 1957

UR INNEHÅLLET

Sprittfabrik blev fiber-glasbruk

Einar Eriksson och Ragnar Engberg har ett reportage om Glasullsbolagets Söråker-fabrik 3

– Bra att Högånsbolaget gör sina kraftanläggningar "up to date"

säger överinspektör Y Isaksson 10

Sju-milafärd med hjulångare

bland upplevelsorna på verkstadsselevers studieresa 12

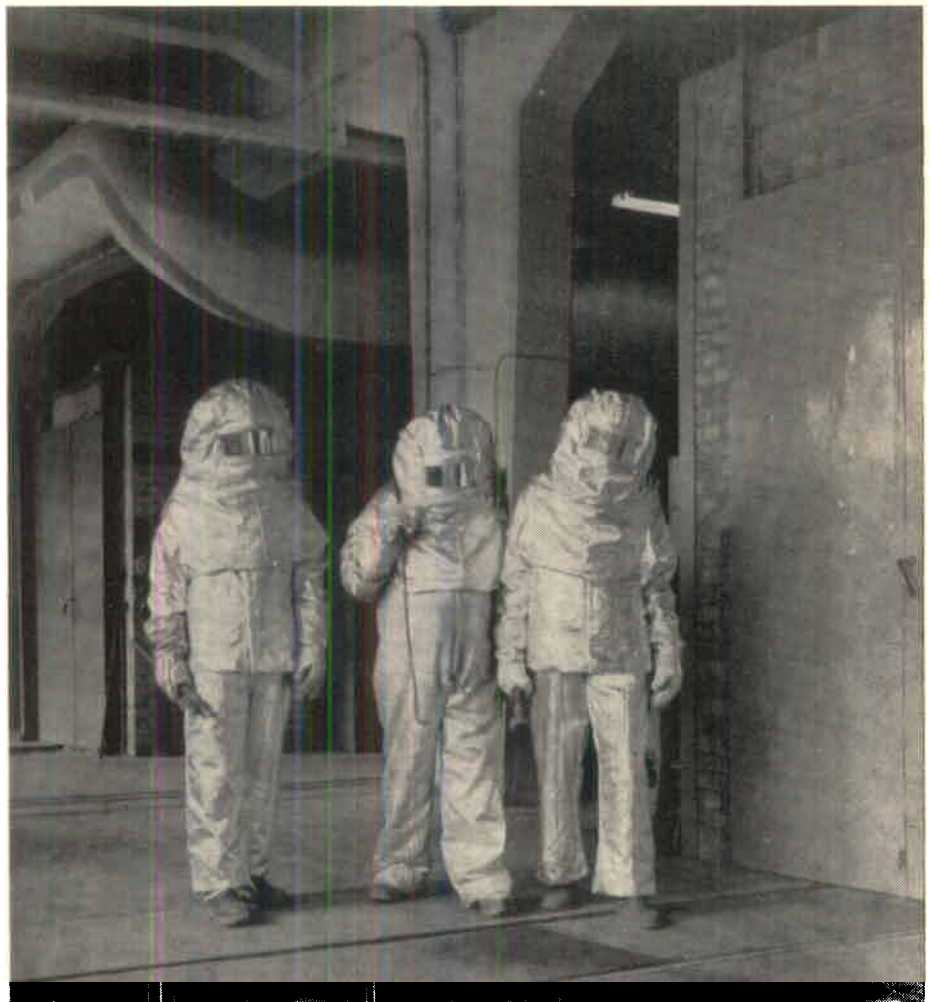
"Uret är satt i stånd . . ."

Förf. Sten Söderberg avslutar sin artikelserie om socialreformatorn J. J. Sjöcrona 14

Tuba och trummor i turkåk

Fembarnsmamma i Billesholm fick "husmorslott" 16

Maskinskötare Denis Dahlén vid Söråker-fabriken kontrollerar glasskålens temperatur. Se reportage på s. 3—6.

VÄRLDENS HETASTE JOBB I 1400° VÄRME

Det är inga rymdskeppspiloter bilden visar utan tre män ur utryckningsmannskapet vid Högånsbolagets fabrik för eldfast tegel i Bjuv. De har världens hetaste jobb och får ingripa i 1400° värme för att avvärja ett hotande driftsstopp. Vem som helst kan inte anförtros detta ansvarsfulla arbete, det är särskilt utvalda män. Läs mera härom på s. 9.

Hm, hm, pst, pst . . .

— låter det inte som en otålig gäst på en svensk restaurang, när han vill påkalla vaktmästarns uppmärksamhet? Men det är det alltså inte den här gången — utan Sputnik, jordsatelliten, den nya månen, som nu en längre tid regelbundet passerat 90 mil över huvud taget på Höganäs-koncernens anställda m.fl. och som enligt en observatör också yttrar sig på det viset. Vad Sputnik menar — ja, det är visst inte riktigt utrett än, men låt oss tills vidare anta, att han menar ungefär detsamma som den otålige restauranggästen, alltså: Hallå där, glöm inte att jag existerar!

Ni har kanske

sett honom? Sputnik alltså. I så fall glömmet Ni honom nog inte i första taget. När vi en stjärnklar morgon kl. 4.40 fick syn på honom, dök han just upp ur tomma intet vid Sju-stjärnorna, passerade i rasande fart Oxens öga, den strålände Aldebaran, strök under Orions bälte och fortsatte bortåt Stora hunden till, där han tonade bort i gryningshimlen.

Och medan

detta fantastiska hör- och skådespel pågår, tillkännager svenska folket sin inställning till pensionen. Efter att ha konsumerat 180 ton saklig upplysning i frågan till ett pris av en miljon kronor, kompletterad med en kanske något mindre saklig propaganda för ytterligare ett tiotal miljoner kronor, vet svenska folket precis vad det vill: det vill enligt den frivilliga obligatorielinjen personligen ha en pension, som varken kostar något i skatter eller löner och som dessutom ger det ett halvt kilo kaffe på köpet.

Låt oss

mot denna mer eller mindre kosmiska bakgrund vända blicken till något så jordbundet som redigeringen av en personaltidning. "En personaltidning har många blindskär", läser vi i en skrift, som utges till tjänst för ett sydligt grannlands personaltidningsredaktörer, "och det är nästan omöjligt att lotsa sig fram emellan dem utan att någon gång stöta på".

"Det är mycket svårt",

fortsätter den nämnda skriften, "att förena alla de intressen, som en personaltidning skall tjäna, på ett sådant sätt, att tidningen troget speglar skeendet inom företaget. Man måste alltid komma ihåg, att personaltidningen

skrivs för, om och av företaget och dess anställda, den är så att säga ett företags samtal med sig självt, varken mer eller mindre. Försöker personaltidningen sträcka sig längre, så mister den sitt egentliga syfte och blir antingen en reklampublikation, en 'kolorerad' tidning, en konstidskrift eller liknande."

"Ett av problemen

vid redigeringen är", heter det vidare, "att de ämnesområden, som från företags sida kan erbjudas redaktionen och som ofta är av den mest avgörande betydelse för företaget och därmed för dess anställda, inte väcker något större intresse hos de senare. Så t.ex. är frågan om själva ledandet av företaget tämligen ligkiltig för flertalet anställda. Och om man offentliggör företags balansräkning, så händer det, att reaktionen bara blir: 'Företaget gör miljonförtjänster, och ändå får vi så litet betalt!' Över huvud taget är det mycket svårt att klargöra sådana begrepp som företags räntabilitet, varav dock den anställdes existens till stor del är beroende."

För att komma ifrån

denna s.k. tråkighet hos en personaltidning och göra tidningen populär kan redaktören tillgripa en del knep, vilka dock alla är riskabla. Han kan helt enkelt undvika "tråkiga" företagsekonomiska och tekniska ämnen och i huvudsak ägna sig åt det sociala fältet, åt människan i stället för maskinen, enkelt uttryckt. Risken är, att tidningen på detta sätt urartar till en "skvallertant". Redaktören kan också bibehålla "maskinen" men presentera den i en lätt och kåserande stil. Bortsett från att det kan verka löjligt att kåsera om t.ex. en helautomatisk Kniehebelpress för högeldfasta tegel, så har erfarenheten visat, att sådana kåserier lätt kan missförstås. En gång hade vi ett kåseri om tidkontrollen. En allvarligt sinnad kritiker förebrådde oss för att vi skämtade med sådana ting: det kunde ju rentav leda till att folk förlorade respekten för tidkontrollen, menade han.

Anekdoter,

"vitsar" och andra lustigheter borde väl i stor utsträckning kunna användas för att pigga upp tidningen med, tycker somliga. Låt gå för att det behövs ricinolja, men ge oss sylt att ta den med! Det vimlar av roliga historier på arbetsplatserna, inte minst i gruvorna. Varför tar Ni inte in så'na, så man kan få skratta litet? Det behöver man minsann efter en lång dags slitsamt jobb.

Tanken

är inte ny. Redan under de första åren av vår personaltidnings tillvaro beslöt vi oss för att grundligt inventera det outtömliga förråd av roliga historier, som vi visste skulle finnas. I detta syfte inbjöd vi en afton ett antal av de mest beryktade historieberättarna till en sällskaplig samvaro kring en matbit. Och historier blev det i en aldrig sinande ström! Men, men, men. Full av dystra aningar hade vi undvikit att medtaga kvinnlig sekreterare utan hade i stället en bandspelare. Detta visade sig välbetänkt, för efter några varv började blygselns rodnad färga bandspelaren, som till sist blev röd som en rubin. Den sortens historier passar faktiskt inte i en personaltidning, fast nog skulle de slå alltid!

Så är det

en annan typ av historier, som huvudsakligen lever på den berättandes sätt att framföra dem. Hans gester och minspel är obetalbara, åhörarna skrattar, innan han öppnat mun. Den nimbus, som står kring en god historieberättare, är dock oftast omöjlig att överföra till tryck, och så kommer det sig, att en historia av denna typ, som gör stor succès, när den berättas, faller platt till marken, om den återges i en tidning.

En tredje typ

av historier är mycket vanlig inom ett produktionsföretag av vår typ. Vi skall här återge en, som f.ö. tidigare har stått i "Brännpunkten":

Uppfordringsmaskinist X. sitter en dag som vanligt och spelar upp lass ur gruvan. Då kommer hans fyraårige son in och hälsar på. Efter en stund ger fadern honom ett gammalt lampglas och en pappskiva att leka med framme vid fönstret. Pojken börjar fånga flugor, som han stoppar i glaset. Bland flugorna befinner sig en, som är ovanligt stor.

Medan pojken sitter där och ser, hur flugorna kryper upp och ner i glaset, kommer ingenjören in. Han frågar pojken, vad han gör för något.

— Jag leker gruva, säger pojken, flugorna det är grubarbetarna.

— Men den stora, feta flugan då?

— Den, aha de e ju schenjörn själv!

Vi har en känsla av att allt för många historier av detta slag inte skulle vara till fördel för det goda samarbete olika personalkategorier emellan, som en personaltidning bl.a. är till för att främja.

Vi skall inte utveckla

det här temat ytterligare, bara upprepa vad vi många gånger har sagt: en personaltidning blir vad de anställda gör den till, både på gott och ont. En personaltidning är inte bara ett jobb för redaktionen. Varje kritik mot tidningens innehåll är sålunda egentligen en bumerang, som går i retur till den som kastat den.

Spritfabrik blev fiberglasbruk

Glasullsbolagets tillverkning i Söråker har kommit igång

I Medelpads nordligaste socken Hässjö ligger, där Indalsälven mynnar ut i Bottniska havet, det lilla samhället Söråker. På denna plats har Billesholms Glasulls AB i Svenska Cellulosa AB tillhöriga fabrikslokaler startat tillverkningen av den nya Högånäs-produkten "Söråkerskivan". I mitten av juni var den första fiberglaskivan framställd. Försäljare Einar Eriksson och redaktör Ragnar Engberg svarar för detta reportage från Söråker-fabriken.

Här är landet...

I en bygd, där industriens hjul rullar livligare än på de flesta håll i vårt land och där Vår Herre lyckats utomordentligt i att av land och vatten skapa ett underskönt landskap, ligger Söråker i Hässjö socken, platsen för Högånäskoncernens senaste fabriksstillskott, Billesholms Glasulls AB:s nya fabrik för tillverkning av fiberglaskivor. Hässjö socken är Medelpads nordligaste och ligger iust där land och hav mötes och där Indalsälvens vattenmängder rinner ut i Bottenhavet och bildar ett delta, som med sina gröna holmar, inramade av vatten, erbjuder en betagande syn.

En gammal kulturbygd

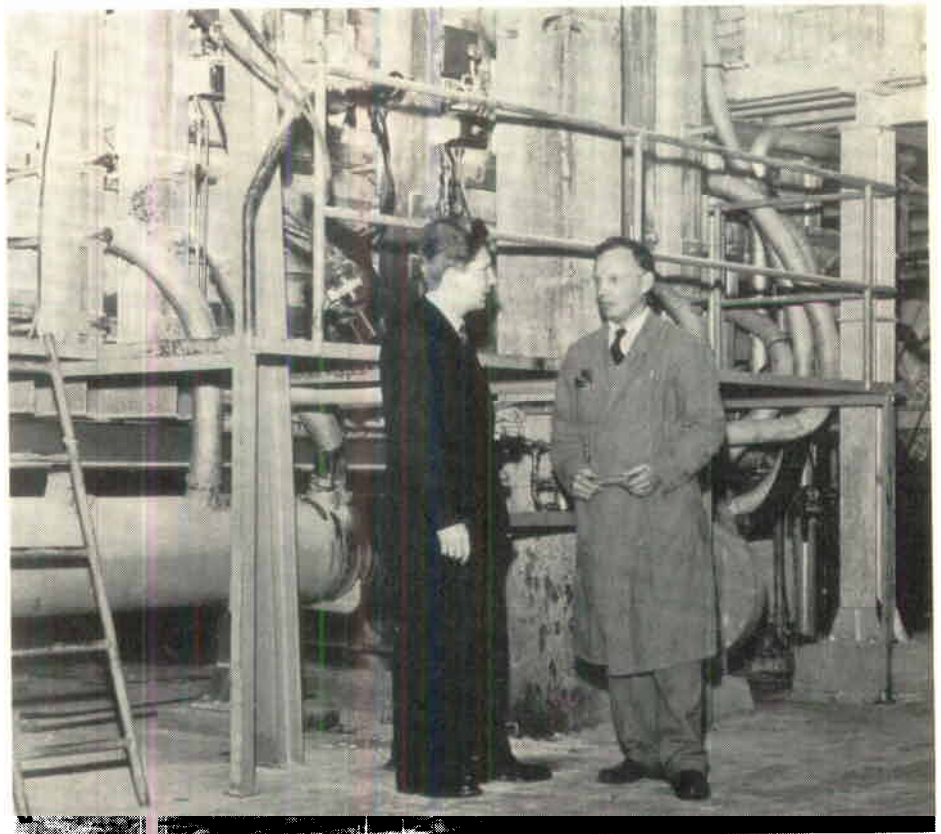
Det är en gammal kulturbygd vi ser omkring oss. Alnö gamla kyrka, som skyms i fjärran, är från 1100-talet, och Hässjö första kyrka från 1300-talet vittnar om att bygden redan då var rikt befolkad. Minnen som talar om, att man riktigt satte igång industrirörelse, ser man vid Lögdö och Ävike, där det funnits järnbruk, som dock nu är nedlagda. Även ett glasbruk har funnits, så Glasullsbolaget är inte först med att smälta glas inom socknen. Men såväl järnbruken som glasbruket lades ned och efterföljdes av sågverken, som under årtionden helt dominerade näringslivet i bygden. Det var här resanden "såg såg vid såg varthän han såg", och som

exempel kan nämnas, att grannsocknen Alnö hade ett tjugotal sågverk i drift samtidigt. I Söråker fanns fem sågverk. Så kom 1930-talets stora sågverksdöd, och av de nämnda sågverken finns endast 2 kvar, på Alnö. Träet hade dock inte spelat ut sin roll, i och med att sågverken kom bort. Jämsides med dem fanns nämligen cellulosaindustrin, och denna har sedan trettiotalet utvecklats enormt. Men

utveckling betyder rationalisering, bland annat sammanslagning till större fabriksenheter, och detta gör, att en och annan av de äldre massafabrikerna får stryka på foten för det helas bästa. Så sker nu i Söråker. Givetvis ser man dystert på den situation, som uppstår, men man knyter stora förhoppningar till Glasullsbolagets fabrik, och även till andra industrier, som man hoppas få hit.

Fiberglaskivor från f.d. sulfitsprittfabrik

— Glasullsbolagets planer på en fabrik i Söråker började ta form redan för tre år sedan, framhåller direktör Yngve Zacco. Anledningen till att vi startade en filialfabrik där uppe, är främst, att vi i Norrland har en

Fabrikschefen Sten Sernevi och verkmästare Eric Brandqvist har haft många problem att diskutera, innan produktionsapparaten i Söråker var klar för framställning av fiberglaskivan. Här syns de i samtal framför vattan, dvs. glassmältugnen.

18-årige skiffbasen Anders Nylander kontrollerar kvaliteten på skivan, innan den går in i härdningsugnen.

En fotocellstyrd skäranordning ger skivan den exakta längden. Birger Nordin svarar för avsyningen under förmiddags-skiffet.

Två glädare "flickor" än fruarna Inger Mellgren och Mary Lassfolk kan man inte träffa på. De klistrar mellantiberfyllt på väffelpapp — en produkt, som skall användas för isolering av rälsbussar.

stor kundkrets för våra produkter. Frakt-kostnaderna för dessa är ju en betydande faktor vid långväga leveranser.

— Av olika skäl kom byggnationen inte igång på allvar förrän förra hösten, berättar fabrikschefen ingenjör *Sten Sernevi*. Det är den del av Svenska Cellulosa Aktiebolagets pappersmassafabrik, som tidigare inrymde sulfitsprittillverkningen, som Glasullsbolaget övertagit.

— Ännu så länge är vi trångbodda, men när SCA nästa vår lägger ner driften i Söråker, får vi bättre svängrum. Montering av maskiner, smältugn eller vanna och allt vad därtill hör av elektrisk utrustning, oljeeldningsanläggning m.m. fortgick hela vintern. Självaste pingstdagen provkördes anläggningen, och då framställdes de första fibrerna. I mitten av juni var den första bakelitbundna fiberglasskivan — även kallad Söråkerskivan — tillverkad.

Annan metod än i Billesholm

— Fabrikationen är inte såsom i Billesholm baserad på glasskrot, framhåller ing. Sernevi. Råvaran är ett specialglas, som erhålles genom smältning av olika beståndsdelar. Det är nämligen på glaskvaliteten det i stor utsträckning beror, hurudana egenskaper fibern får. Den glaskvalitet, som vi använder, är komponerad med sikte på att få en tunn, elastisk men ändå lång fiber, som lämpar sig för bakelitbundna produkter — skivor och filter.

Borax från Californien kryolit från Grönland

Råvaran, "mängen", består av ett flertal komponenter, av vilka de viktigaste är sand och soda från Belgien, dolomit från Norge och fältspat från Sverige. För att ge glasets för processen nödvändiga egenskaper tillsättes dessutom bl.a. borax från Californien och kryolit från Grönland.

Fibrerna spinnes enligt en ny metod, som tidigare inte använts i Sverige. Den kallas TEL-metoden och kommer från Frankrike, där den med utmärkt resultat prövats några år. Spinningen sker i två steg, först genom dragning med centrifugalkraften från stålspinnare och därefter med snabbt strömmande heta gaser från en gasolbrännare. För olika produkter kan vi variera den genomsnittliga fiberdiametern mellan 2 och 6 tusendels millimeter beroende på den mängd glas, som vi tillför maskinen per timme.

Fiberglasskivan väger endast 15 kg per m³

Fabriken har för närvarande en kapacitet på 3 ton/dygn, en kapacitet som lätt kan ökas till 4 ton. Mätt i vikt är sålunda produktionen ganska blygsam, men räknar vi om till volym, får vi i stället ca 180 m³/dygn. Fiberglasskivan har nämligen en exceptionellt låg vikt — bara 15 kg/m³ — men dess isoleringsegenskaper väger så mycket tyngre. Skivan är dessutom en utomordentlig ljudabsorbent och har därför befunnits utmärkt för ljudkonditionering. Såsom värmeisolering är det främst i husväggar den kommer till användning, men även för isolering av vattentätningsredare, värmepannor och oljecister samt på kylområdet, för att nu nämna några användningsområden, har skivan funnit en god marknad.

TEL-maskinens utomordentliga egenskaper ger dessutom möjlighet att tillverka Mellanfiber M5B, som tidigare tillverkades i Billesholm. Denna är beprövad isolering för landsvägs- och rälsbussar, spårvagnar och järnvägsbussar.

Personal med skiffande "förfluter"

Med verkmästare *Eric Brandqvist* som ciceron startar vi vår rundvandring i fabriken. Göteborgaren Brandqvist kom från Kongelfs Glasbruk till Glasullsbolaget för ett år sedan och har 17 års erfarenheter från glasindustrin. Han är dessutom sakkunnig på det elektriska området och innehar B-behörighet. Med humorns hjälp har B. löst många problem inte minst på sitt nya verksamhetsområde, där man haft att kämpa med "barnsjukdomar" i driften och fått träna personalen, av vilka flertalet tidigare arbetat inom cellulosaindustrin.

Innan vi redogör för produktionsförloppet, kan det vara lämpligt framhålla, att flertalet av mannarna har Hässjö storkommun, till vilken Söråker hör, som födelseort. Många av dem har vid sidan av sin dagliga gärning ett litet torp med varierande areal jord att sköta om på fritiden. Någon annan fritidssysselsättning blir det sällan tid till, men intresse för fiske spåras dock på flera håll. Det är främst gädda och laxöring, som härigenom drygar ut kosthållet.

Ca 3 200 kg mängd går åt på ett dygn

Vi börjar rundvandringen hos mängblandare *Karl Erik Ahlund*. På självregistrerande vågar väger han upp de åtta satserna om ca

400 kg, som går åt för ett dygns produktion. Från blandaren tappas mängden i behållare, som vardera rymmer två satsar. Behållarna transporteras till vannan med truck av motorentusiasten *Thore Holmsten*, som har sju års praktik som kranskötare vid SCA.

Produktionen går kontinuerligt, och driftslag bestående av skiftbas, maskinskötare, avsynare och packare svarar för att den under respektive skift löper på rätt sätt. Vårt besök inföll under förmiddagsskiftet. Bas för skiftet var 18-årige *Anders Nylander*, som haft sitt första förvärvsarbete hos Sundsvalls Verkstäder. Han har på posten efterträtt sin äldre broder *Jean*, som i fortsättningen kommer att ägna sig åt produktkontroll. Ynglingen *Anders* gillar förutom fiske även jakt, och när han är ute med bössan, är det bäst att rävarna håller sig inne i sina lyor.

Behållaren med mäng har sålunda kommit fram till vannan. Här träffar vi på maskinskötaren *Deus Dahlén*. Med travers lyftes behållaren upp och tömmes i vannans inmatningsträtt. Inmatningen regleras automatiskt av en nivåregulator, konstruerad av Instrumentverkstaden i Höganäs. Vannan är oljeeldad, och smältningen sker vid ca 1 300 C. Temperaturen registreras och kontrolleras med hjälp av instrument av Honeywell & Browns välkända fabrikat. I rännan, varifrån glaset rinner ut, sitter en oljebrännare, som styres automatiskt av ett annat instrument från samma firma. Från rännan fortsätter glaset genom ett platinamunestycke ner i TEL-maskinen, där fibrerna spinnas till önskad diameter.

Bakelit från Höganäs som bindemedel

Samtidigt som fibrerna faller ner på ett upptagningsband, påsprutas bindemedel — bakelit från Kemiska fabriken i Höganäs. På upptagningsbandet fortsätter de bakelitbesprutade fibrerna till härdningsugnen. I denna får, under härdning av bindemedlet, fiberglasskivan sin form, dvs. den ges önskad tjocklek och volymvikt.

Från härdningsugnen fortsätter fiberglasskivan till en längdskärningsanordning. Med hjälp av Slipmaterial-Naxos roterande kapskivor erhåller skivan önskad bredd, medan en fotocellstyrd skäranordning ger den exakta längden. Här kommer avsynaren *Birger Nordin* in i bilden. Sedan tar packaren, hälsingen *Gösta Persson* från Kilafors, hand om skivorna, som under komprimering matas in i papperssäckar.

De färdigpackade säckarna transporteras med trucken ut i lagerbyggnaden. Där basar skid- och orienteringsentusiasten *Eric Mellgren*, som praktiserade sex månader vid Glasullsbolaget i Billesholm. Liknande skånebesök gjorde f.ö. även assistent *Eilert Andersson*, skiftbasarna *Sten Lassfolk*, *Nils Ericsson* och *August Höglund* samt packare *Edvard Olsson* och reparatör *Erland Göthe*.

Till sin hjälp i lagret, som också inrymmer servicelager av Billesholms produkter, och vid järnvägen har Mellgren *Valfrid Sundell*

Det flyter hälsingeblood i packare *Gösta Perssons* ädror. Skivorna matas sammanpressade in i papperssäckar.

och *Algot Nyman*. Transporten till järnvägsstationen, som ligger ca 1 800 m från fabriken, försiggår i stora släpvagnar, som drages av en traktor. Vid ratten sitter *Kurt Modig*, som i ungdomsåren på fritiden spelade fotboll för hela slanten som h.y. i Söråkers IF, vars öden i Medelpadserien han fortfarande följer med stort intresse.

I fabriken fann vi även kvinnlig arbetskraft, fruarna *Mary Lassfolk* och *Inger Mellgren*. De var sysselsatta med att klistra mellanfiberfilt på våffelpapp, en produkt som användes för isolering av rälsbussar. Båda var nere några veckor och hälsade på sina "gubbar" under dessas billesholmsvistelse. Och efter det besöket längtar de tillbaka till Skåne.

Innan vi lämnar fabriken för att titta in på kontoret, stötte vi på *Eilert Andersson*, assistent till verkmästaren. Han pekar inte utan stolthet på sin 15-årige son *Stig*, som är passopp, där så behövs. Det finns sålunda redan nu två generationer i Söråker-fabriken!

Försäljare och "kamrer"

För tre år sedan lämnade försäljare *Einar Eriksson* Glasullsbolaget i Billesholm, där han varit verksam i 12 år, för att bosätta sig i Söråker. Han tog då hand om ett nyupprättat lager av Glasullsbolagets produkter i Sundsvall. Nu säljer Eriksson fiberglasskivan och får dessutom ägna mycken tid åt kamerala uppgifter på kontoret.

— Jag aklimatiserade mig ganska snart i Söråker, säger E. En god hjälp var mitt musikaliska intresse, och medverkan i Hässjöes manskör samt i kyrkokören har gett mig många trevliga kontakter i samhället.

På lagret basar *Eric Mellgren*. Här har han något att säga truckföraren *Thore Holmsten*.

Timrå två kvällar i veckan för att förkovra sig i stenografi och bokföring. Till Sundsvall ställes färden för teaterbesök, när så bjuds, i all synnerhet om någon operett står på programmet. På fritiden odlar hon också sin hobby teckning med anlag från pappa Alfred, som målar i olja. Och när snön ligger vit på marken, blir det många skidtur, gärna upp i fjällen.

Hjälpreda på kontoret är 17-åriga Söråkers-flickan *Maj-Britt Öberg*, som i år avslutat Timrå enhetsskola. Hon har bl.a. hand om orderskrivningen. Intresserat medlemskap i IOGT och lusten för handsömnad eliminerar fritidsbekymren.

Trivsel i Söråker-fabriken

Som slutvinjett på detta reportage kan framhållas, att man ute i fabriken trivs med det nya jobbet. Flertalet har egen "gård", och inte minst av denna anledning är man glad över att genom anställning vid Glasullsbolaget få stanna kvar i Söråker. Och på kontoret råder uppifrån och ner ett gemyt och en glad stämning, som måste medverka till trivsel och arbetsglädje.

— Under min billesholmstid var jag mycket ideellt och kommunalt engagerad. Inte minst min fru uppskattar, att jag kommit ifrån detta och kan ägna mera tid åt familjen. Denna inrymmer fyra arvtagare, så fritidssysselsättning saknas inte.

"En glad ton"

Om ni ringer till Glasull i Söråker, får ni höra en mycket glad ton, om det är fröken *Ing-Marie Pettersson* som sitter vid telefonväxeln. Hennes porlande skratt och fina humor är i högsta grad uppfriskande. Tro nu inte att fröken Pettersson sitter och skämtar dagen i ända! Hon sköter kassörskans jobb och mycket mera, bl.a. som sagt telefonväxeln, när tiden så medger.

Under vintermånaderna åker fröken P. till

Chikensyl
Kjoberg

Utlastningen till järnvägsstationen sker i stora släpvagnar, som drages med traktor. I förarhytten skymtar Kurt Modig, och där bakom står lagerarbetaren Algot Nyman.

Bohuslänningen Einar Eriksson, både försäljare och "kamrer", är efter 12 år vid Glasullsbolaget i Billesholm som klippt och skuren för sin uppgift. I vanliga fall inte så allvarlig som tycks framgå av bilden.

"Glad såsom fågeln i morgonstunden" passar i alla sammanhang in på kassörskan *Ing-Marie Pettersson*. Det är en mycket glad ton på Söråker-kontoret, och 17-åriga *Maj-Britt Öberg*, som bl.a. sköter orderskrivningen, passar väl in i bilden.

Efterlevnad av skyddsanvisningar

och lämplig utbildning av nybörjare

diskussionsobjekt i företagsnämnderna

Instruktörs befogenhet gentemot arbetare, som åsidosätter givna skyddsanvisningar, samt lämpligaste sättet att utbilda nybörjare var två bland många viktiga frågor, som diskuterades inom företagsnämnderna på tredje kvartalets sammanträden. Ingående information lämnades om vidtagna och planerade förändringar i produktionen. En nämnds ledamöter företog en rundvandring i anläggningarna för att på ort och ställe ta del av vad som förändrats och förbättrats under sommaren.

Instruktion av nybörjare

Frågan om lämpligaste sättet att utbilda nybörjare diskuterades ingående vid senaste sammanträdet med samarbetskommittén vid *Schakt Gustaf Adolf*. Vi återger ordagrant några diskussionsinlägg beträffande instruktion i handhavandet av stötförskrämningsmaskinerna.

Sten Sjögren: — Det är inte mycket nybörjarna kan, vad det gäller maskinskötsel, när de kommer ifrån instruktören. Därför framför jag ett önskemål, att gruvarbetarna finge komma ner till Centralverkstaden och lära sig maskinskötsel och mindre reparationer.

John Sjöberg: — De reparationer, som man kan göra i gruvan, är att byta slidhus, spindel, hängbult, slid och vippare. Detta bör nybörjarna kunna lära sig hos instruktören.

Övering. Smedberg: — Som allmän princip gäller, att tryckluftswerktygen inte får plockas isär i gruvan, de skall gå till Centralverkstaden för både översyn och reparation. Som Sjöberg sade, så är det emellertid vissa enkla detaljer, som gruvarbetarna skall kunna byta och även känna namnet på. Viktigare är emellertid, att arbetaren förstår, hur maskinen fungerar och varför han skall smörja osv. Jag tycker därför, att det är ett gott förslag, att man samlar nybörjarna inne på verkstaden vid gruvan och på ritning och med isärplockad maskin ger dem en grundläggande maskinkänedom.

Gustav Westerholm: — Det händer, att nybörjare kommer ut till stationen för att hämta någon reservdel, men de vet inte, hur den ser ut. Därför vore det bra, om de finge lärdom i detta.

John Sjöberg: — Många gånger är det svårt att förstå utlänningarna, man vet inte vad de säger.

Det meddelades, att efter tre månaders provkörning med ny förskrämningsmaskin och oljebehållare med filter var maskinen enligt Centralverkstaden i bästa skick. Sjögren framförde önskemålet, att en särskild smörjare varje dag skulle fylla på oljebehållarna i orterna.

En del förbättringar ovan jord rapporterades. Bl.a. nämndes gummibuffertar i stället för kungsstången i hissen.

Sjögren gav ett erkännande för åtgärden att riva den gamla stämpelboden på gamsen och flytta stämpeluren ner till omklädnadsrummen.

Westerholm ville till protokollet ha antecknat "ett tack för att vi nu har fått så mjukt och bra badvatten". 30. 8. 57

Ökad tillverkning av rostfritt pulver

Vice ordföranden i *Centralverkstadens* samarbetskommitté, plåtslagare Curt Skoog, förde ordförandeklubban vid kommitténs tredje sammanträde för året.

Ing. Åke Schönhult rapporterade, att produktionen av rostfritt pulver pågår för fullt. När påbörjad order om 10 ton levererats, skall en ny högtryckspump installeras. En utbyggnad av anläggningen är diskuterad. Planerna är, att tillverkningen helt skall förläggas till gjuteriet. Nu sker torkning och siktning av pulvret i andra fabriker. För att kunna genomföra utbyggnadsplanen måste en del golvutrymmen i plåtslagarverkstaden tas i anspråk.

För Snickerifabriken är ordergången på formar f.n. mycket stor, meddelade ing. Schönhult vidare. Detta beror delvis på att kontrollen på äldre formar ytterligare har skärpts, varför samtliga formar måste ses över, innan de sändes till fabriker.

Från Elavdelningen omtalade ing. Lennart Hardenby, att överenskommelse har träffats med Sydkraft om leverans av 20 000 kW abonnerad effekt till Höganäsbolaget. Ledningsnätet till Findus har sanerats. En ny typ av ställverk har tagits i bruk och placerats direkt intill förbrukningsobjektet. Sanering av Ångkraftverket i Nyvång utföres, för att detta skall vara klart till körsäsongen.

Kamrer Knut Aronsson kommenterade Höganäsbolagets bokslut för 1956. Han berörde bl.a. vissa poster i Bolagets vinst- och förlusträkning såsom avskrivningar och vinstutdelning. Bolagets finansiella ställning, dess likviditet och räntabilitet kommenterades

Hänglinbanan från Schakt Konsul till Skromberga fabriker har tidigare transporterat såväl kol som lera. Genom uppförandet av ovanstående buffertfickor, varifrån kolet hämtas med bilar, har lertransporten kunnat ökas på hänglinbanan.

Genom att i Schakt Konsul i Skromberga markera gruvvagnar innehållande mörkbrännande lera med en reflexskylt kan ett tidigare manuellt växlingsarbete numera ske automatiskt med hjälp av fotocell. En utförligare redogörelse för senaste tidens rationaliseringar inom gruvdriften kommer i julnumret.

med utgång från balansräkningen. Efter sin redogörelse besvarade kamrer Aronsson framställda frågor. 4. 9. 57.

Nämndinspektion av anläggningarna ovan jord vid Schakt III i Bjuv

I anslutning till samarbetskommitténs vid *Bjuvs gruva* septembersammanträde tog ordf., ingenjör Z Pilch, ledamöterna med på en inspektionsrond vid Schakt III för att visa de förändringar och förbättringar, som utförts under sommaren.

Man tittade på byggnader, vägar, parkeringsplatser samt lagerplatser för chamotte och leror. Vidare besågs spelrum och hissar. Under rondan redogjorde ing. Pilch också för de ändringar, som planerats på gamsen för att få bättre kontroll över lerkvaliteten samt möjlighet att genom krossning av chamottelera få jämnare bränning.

Vid sammanträdet genomgicks och diskuterades produktionsrapporten. Ordf. redogjorde för den närmaste tidens brytningsplaner och visade på gruvkartorna de förändringar, som uppstått sedan senaste informationen.

I samband med redogörelse för vissa omläggningar inom den elektriska avdelning, som berör gruvdriften vid Bjuvs gruvor, omtalade ordf., att det genom den reparationsverkstad, som anordnats under jord i Schakt Olstorp, skulle bli bättre service på maskiner och motorer. En reparatör och en elektriker skall ständigt vara placerade i denna underjordsverkstad, färdig att tas i bruk inom en vecka.

12. 9. 57.

Arbetskraftssituationen

bättre vid Nyvångs gruva

På samarbetskommitténs vid *Nyvångs gruva* septembersammanträde meddelades att arbetsstyrkan under jord f.n. är ca 295 man. Under första halvåret 1957 har nyanstälts 196 och avgått 167 man, alltså ett tillskott av 29 man. Arbetskraftssituationen synes för gruvans vidkommande vara något bättre än vid samma tidpunkt förra året.

Ing. J Cleyndert redogjorde för kommande behov av tryckluft i samband med den ökade användningen av stötförskrämningsmaskiner inom dubbelflötsområdet. En ny kompressor har tagits i bruk, som tillför gruvan ca 20 m³ mer luft per minut. För att minska tryckluftens användning för ven-

Stig Beijer, Höganäs, duktig och pålitlig tegelslagare i Fabrik XII, på fritiden intresserad hemvärnsman, ser förnöjd ut, där han visar upp en SICTO-ring. Han har belönats för bra förslag till delning av bottenstycket i stampformen för framställning av nämnda produkt, som levereras till järnsvampsverken i Oxelösund och Riverton.

tilation i arbetsorter kommer efter hand ett flertal rörflyktar att inköpas. Det ökade tryckluftens behov medför även behov av större rörledningar.

Ing. C. redogjorde även för utförd undersökning av gruvans såväl allmänna som lokala friskluftsventilation. På grund av att brytningen inom Gunnarstorps kol- och lerfält går i riktning mot Bjuv, kan den från Nyvång kommande friskluften avstängas och i stället komma Nyvång till godo.

Evald Andersson berörde spörsmålet om instruktörens befogenhet gentemot kolhugare, som uppenbart åsidosätter givna skyddsanvisningar. Ett flertal inom kommittén yttrade sig i denna fråga. Ordföranden meddelade, att samtliga berörda frågor skulle komma upp i skyddskommittén inom närmaste tiden, och då kunde med fördel även instruktörerna närvara.

13. 9. 57.

Dammfri kvartsitkrossning

fungerar tillfredsställande

Ordf., ingenjör J von Wachenfelt, rapporterade för samarbetskommittén vid *Tegel- och murbruksfabrikerna*, att ombyggnaden för dammfri kvartsitkrossning i Fabrik XII är slutförd och fungerar mycket tillfredsställande. Detsamma kan inte sägas om anordningen för invägning av kalk, varför utmatningsanordningen här kommer att omkonstrueras.

Borstningen av plåtarna fungerar inte heller bra, trots flera olika försök, bl.a. med speciella sugmunstycken. Det föreslogs, att prov skulle utföras med viss anoljning av plåtarna.

Ordföranden omtalade vidare, att den lilla tunnelugnen i f.d. Finkeramiska fabriken nu körs alternativt med ALUMO- och SICTO-tegel. Den till Murbruksfabriken beställda säcklyftaren har tagits i bruk till allmän belåtenhet.

23. 9. 57.

Ny tunnelugn uppföres

vid Skrombergaverken

En ny tunnelugn är under uppförande, rapporterade övering. Walter Cronström för samarbetskommittén vid *Skromberga fabriker*. Ugnen beräknas vara klar vid nyår.

En ny ångcentral kommer att byggas. Program har utarbetats av Södra Sveriges Ångpanneförening. Placeringen blir vid generatorerna. Bränslet kommer att utgöras av stybb från generatorerna samt tjära.

Byggnadsarbetena mellan klinkerugnarna 2 och 3 pågår för utökning av våtpressad

kapacitet. Denna lösning blir den slutgiltiga för framtida utbyggnad av denna avdelning.

Tillbyggnad av tunnelugnschallen pågår också. En ny kanaltork kommer att byggas, varvid en ny konstruktion med cirkulationsfläktar skall användas. Detta medför bättre uttorkning. På den utökade golvytan ordnas sättningsplats för den nya tunnelugnen samt uppställningsplats för satta vagnar.

För bedömning av platsättningsarbeten har ing. Enar Askeroth på platsättningsentreprenörernas önskan konstruerat en del mätinstrument, som f.n. är utlånade till entreprenörerna.

En omläggning av rörplanerna är under utredning. Genom en sådan omläggning skulle samtidigt erhållas en central sorteringsplats. Lastning med truck skulle också underlättas lastningen betydligt.

Inom sorteringshallen planeras tömningsplatser, där sorteringen kommer att läggas upp på fyra linjer, en för varje ugn.

25. 9. 57.

Åtta förslagsställare fick dela 950 kronor

Vid Produktionskollegiets septembersammanträde belönades sju förslag till förbättringar med sammanlagt 950 kronor. Två av dem kom från Skrombergaverken och de andra från Fabrik XII samt Kemiska fabriken i Höganäs.

Höganäsreparatören Karl Erik Johansson i "Tolvan" bättrade på sin ledande ställning på förslagsfronten inom Höganäsbolaget med tre förslag. Han är nu uppe i sammanlagt 18.

Stampform för SICTO-ringar var ett bra förslag av tegelslagare Stig Beijer i samma fabrik. Apparatskötarna Folke Fors och Harry Bogren i Kemiska fabriken hade tillsammans funderat ut en förbättrad metod att tillverka polystyrenemulsion.

Pressarna Knut Andersson och Lennart Johansson i Rörfabriken, Skromberga, delade belöningen för fällbar fläns på bordstång i rörpress. För det andra skrombergaförslaget — anordning för fräntagning av siltegel — svarade gemensamt ämnespressarna Karl Rosberg och Viktor Nilsson.

R. E.

— Nej då, jag tänker inte alls fly ... jag går bara igenom en korrespondenskurs för gruvarbetare.

Bearbetningsrum underlättar formgivning för plastprodukter

Sista delen av AB Slipmaterial-Naxos anläggningar i Lomma — slipskivlagret — flyttades från Lomma-fabriken i början av augusti månad, och därmed disponerar AB Höganäs Plastprodukter nu helt lokalerna. Knappast hade sista flyttlasset rullat ut genom fabriksportarna, förrän ombyggnadsarbetena påbörjades. Vad lokalerna skulle användas till var sedan länge planerat, nämligen bearbetningsrum för plastprodukter och lagerlokal för färdiga standardprodukter.

Den trävägg, som tidigare avgränsade lagerlokalen från det s.k. svarvhuset, numera benämnd rörvägg, har tagits bort, och nu kan utrymmet disponeras bättre. I den del av lagerlokalen, som skall bli bearbetningsavdelning, har cementgolv lagts. Denna avdelning beräknas kunna tas i bruk i slutet av oktober månad. Den väntas medföra många fördelar betr. möjligheterna till formgivning för plastprodukter. Det gäller då speciellt de s.k. byggbara produkterna i små serier, där formkostnaderna skulle bli större än produktpriserna, om de tillverkades enligt gamla metoder.

En serie försök att från ämnen arbeta fram sluggiltig form på plastdetaljer har prövats med framgång. En inte oväsentlig kvantitet laminatspill bör genom metoden kunna tillvaratagas och fogas samman till utgångsämnen. Beroende på beskaffenheten av de i plastmaterialen ingående armeringsmedlen måste huvudparten av bearbetningen ske genom slipning. Slipmaterial-Naxos i Väster- vik konsulterades angående skivvalet och behövde inte lång tid för att föreslå ett par slipskivtyper, som ger en oklanderlig ytfinish på glasfiberarmerad furanplast.

Gentemot pressning erbjuder bearbetningsmetoden stora fördelar, då det gäller mått- noggrannheten, vilket kommer väl till pass inför det projekterade, krävande ventil- och pumpprogrammet.

E. C.

Bolagets kontorsutbildning har startat sitt 10:e läsår

Den interna kontorsutbildningen vid Höganäsbolaget i Höganäs har startat sitt tionde läsår. Det är de obligatoriska ämnena maskinskrivning, maskinräkning och företagskunskap, som står på kursschemat med undervisning på arbetstiden. Dessutom pågår

kurser i svensk stenografi med frivilligt deltagande på fritiden.

I maskinskrivning deltagar 13 elever under fröken Astrid Petterssons goda ledning, och det blir 60 timmars undervisning. Företagskunskap upptager föredrag av specialister inom företaget och dessutom besök i gruva och fabriker. I denna kursverksamhet är också nyanställda tjänstemän välkomna i mån av tid. Kursen i maskinräkning förläggas till vårterminen.

Intresset för stenografi är stort detta läsår, och inte mindre än 17 flickor startade i nybörjarkursen, som omfattar 30 lektions- timmar. Beprövad lärare är korrespondent Odd Lundberg, som även leder en fortsättningskurs.

Fyrtiofem sekunder i 1400-gradig värme

Världens hetaste jobb får utryckningsman- skapet vid Höganäsbolagets fabrik för eld- fast tegel i Bjuv pröva på en eller annan gång om året. Faller en tegelsten ner från de full-

staplade vagnarna, som sakta skri- der fram i de 100 m långa tunnelugnarna, kan den komma i kläm mot ugnssid- an. Den kan där- vid orsaka kostsamma drifts- stopp — riva ner mer tegel eller stanna hela vagnsraden.

Det är vid sådana tillfällen utrycknings- manskapet ingriper. Iförda speciella skydds- dräkter kryper männen underifrån in i tun- nelugnarna, där temperaturen pendlar kring 1400 grader. Med olika verktyg går de löst på det fastkilade teglet. Mer än 45 sekunder åt gången kan de emellertid inte vara inne, så det blir oftast många inhopp, innan ett ho- tande driftsstopp avväjts. Att släcka ugnen och låta den svalna skulle medföra minst en veckas produktionsförlust.

De eldskyddsdräkter, som utryckningsman- skapet använder, är av amerikanskt fabrikat. De består utvändigt av aluminerat asbesttyg fodrat med eldskyddsbehandlad rayonull och rayontyg som invändigt foder.

Slips Malmö-filial har fått nya lokaler

Som i korthet omnämndes i förra numret av "Brännpunkten" har Slipmaterial-Naxos för filialens räkning i Malmö uppfört en ny- byggnad omfattande kontors- och lagerut- rymmen samt garage. Överingenjör Malte Nilsson presenterar här den nya anläggningen.

Efter det att tillverkningen i Lomma över- flyttats till Väster- vik och AB Höganäs Plast-

Under "masken" döljer sig Malte Nordstedt, just sysselsatt att i 1400° värme hacka loss ett fastbränt tegel i en av Bjuvs tunnelugnar.

produkter övertagit fabrikslokalerna i Lomma, har Slipmaterial bott kvar där endast med lager och servicekontor. Då emellertid Höganäs Plastprodukter expanderar och blivit i behov av dessa lokaler, beslöt att för Slipmaterials räkning bygga nytt för filialen.

Nybyggnaden lokaliserades till Malmö vid Krusegatan, ett nyplanerat industriområde i omedelbar närhet av den nya Malmö-Lund motorvägens början. Från Malmö-filialen kommer det södra distriktet att betjänas.

Filialen omfattar kontors- och lagerutrymmen samt garage. Kontorsavdelningen, ca 60 m², består av entréhall med möjlighet till mindre utställning, expedition samt kontorsutrymme för serviceingenjörer. Lagerhallen, ca 360 m², är närmast avsedd för lagring av slippkivor, segment o.d. från Västerviks-fabriken samt slippapper och slipduk från Baskarps-fabriken, och avsikten är att här lagrföra standardprodukter samt sådana produkter, som levereras i smärre partier. Vi

avser härigenom kunna uppnå en snabb service. Då slippprodukterna är att hänföra till verktygsgruppen, är snabba leveranser nödvändiga för att helt fylla de krav, kundkretsens ställer på produkter av detta slag. Vid planeringen av byggnaden har moderna principer tillämpats, och därför har en stor del av Höganäs-koncernens produkter kommit till användning.

Kontorsavdelningen, som utgör ett förhus till lagerbyggnaden, är helt klädd i underhållsfri Höganäs-klinker nr 440 och har en vacker blå färg, vilken ger byggnaden ett mycket sobert intryck. Nedre listen är klädd med Höganäs-klinker nr 481, brun. Lagerhallen är byggd i mycket lätt konstruktion med glasull från Glasullsbolaget i Billesholm som isolering i såväl tak som väggar. Glasullen är täckt med eloxerad aluminium på väggarna, och härigenom har även dessa blivit underhållsfria.

Taket är täckt med underhållsfri takpapp levererad av Bönnellycke & Thurö AB, Malmö, och denna papp innehåller en annan höganäsprodukt, nämligen täljstensmjöl och gryn från Handöls Täljstens AB, Handöl. Själva lagerhallen är utan fönster och därför upplyst med lysämnesrör.

Uppvärmningen av kontorsbyggnaden sker på traditionsenligt sätt, men i lagerhallen har ett nytt system kommit till användning, nämligen strålningsvärme, system Infra-ray, vilket innebär, att längs byggnadens väggar placerats tvenne rör, i vilka hetvatten cirkulerar. Rören är placerade på 2.5 meters höjd och är försedda med reflektorer, så att en värmestrålning nedåt erhålles.

Inflyttningen i den nya byggnaden skedde den 29 juli, och man kunde konstatera, att den nya lagerhallen med sin förnäma glasullsisolering även i den tryckande sommarvärme, som då rådde, var en sval och skön arbetsplats.

Överinspektör Y ISAKSSON:

- Bra att Höganäsbolaget gör sina kraftanläggningar "up to date"

I början av oktober besökte överinspektör Y Isaksson från Elektriska Inspektionen i Stockholm Höganäsbolaget för att se, hur utbyggnadsprogrammet för våra kraftanläggningar fortlöpte. Det gällde speciellt besiktning av de nya 50 000 volt linjerna samt de nya och ombyggda huvudstationerna. Överinspektör Isaksson uttryckte därvid sin stora tillfredsställelse över att Höganäsbolaget nu på allvar velat ta itu med och lägga ner kapital på att göra sina kraftanläggningar "up to date".

Och arbetet fortsätter.

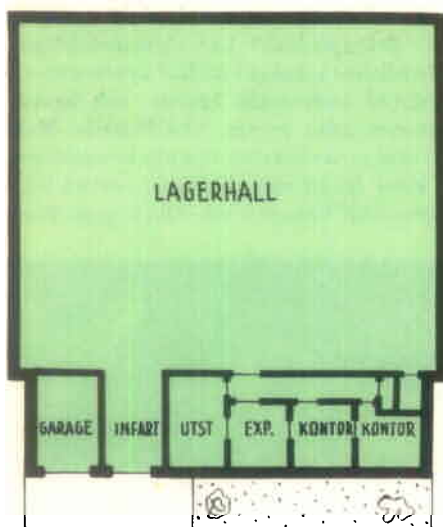
I oktober påbörjades byggandet av sista delen av våra 50 000 volt linjer, nämligen sträckan Billesholm-Skromberga. Det är här fråga om en slutsträcka och inte om en genomgångssträcka, och linjen byggs därför som en enkellinje på portalstolpar. Här liksom för övriga linjer användes den billiga men utmärkta ferallinan, bestående av en legering av stål-aluminium, vilken är likvärdig med en kopparlina av 125 mm² area. I båda ändar skall linjen förses med överspänningskydd i form av toppjordledare, s.k. inledningskydd. Tills vidare måste dock linjen drivas med 30 000 volt i väntan på att huvudstationen vid Billesholm blir uppförd och huvudstationen vid Skromberga ombyggd. Vi hoppas emellertid, att dessa arbeten redan nästa år skall kunna utföras, och därvid kommer ca 10 000 kW att ekonomiskt kunna överföras på denna linje.

Sedan slutet av förra året har pågått en omfattande ombyggnad och renovering av ställverken vid Nyvångs kraftverk. Härmed är den gamla 30 000 volt utrustningen i denna station ur världen och ett helt nytt 50 000 volt ställverk i funktion. Svårigheten med denna ombyggnad har varit, att ställverket hela tiden måste vara i drift och att arbetet hela tiden måste ske med 30 000 volt så att säga bakom ryggen. Högspänning i dubbel bemärkelse alltså.

Bjuv infressecentrum

Det är annars Bjuv, som i sommar varit i centrum för Elavdelningens intresse. Det är den planerade höjningen av spänningen i Bjuv och Billesholm från 3 000 volt till 10 000 volt, som här förberedes. Hittills har i Bjuv 5 km 3×70 mm² 10 000 volt kablar utlagts, och på "Platsen" har en ny nätstation uppförts. Förutom denna station skall ytterligare

AB Slipmaterial-Naxos nya lagerlokal i Malmö, medan inflyttning pågår. Övanför: planskiss av lokaliteterna.

tre nya nätstationer, anslutna till de nya kab-larna, vara klara före årsskiftet. Av ekono-miska skäl sker den här planerade höjningen i två etapper. All nyutrustning görs för 10 000 volt, men i första etappen höjs spän-ningen tills vidare till 6 000 volt. Minskade spänningsfall, ökad stabilitet och överförings-förmåga blir följden av den höjda spän-ningen.

Findus och "Platsen" har 6 000 volt spän-ning. Före jul höjs spänningen till 6 000 volt i ytterligare tre nya transformatorområden i Bjuv, bl.a. Bjuvs gruva.

Att denna höjning är efterlängtat, fram-går kanske bäst av Findus ökade kraftbehov. Deras effektbehov är nu ca 1 000 kW. I juni 1958 installerar Findus ett nytt frysband, som fordrar ca 1 000 kW. Effekttuttaget kommer alltså då att ligga på 2 000 kW. Tack vare spänningshöjningen klarar kab-larna nu en sådan ökning. 1959 kommer Findus att med all sannolikhet installera ännu ett frysband, varigenom effekttuttaget ökar till 3 000 kW.

Transformatorstationerna en egen nykonstruktion

Den stationstyp, som kommer till använd-ning för dessa nätstationer, är helt en ny-konstruktion. Den är baserad på det stan-dardställverk, som konstruerats och upp-förts för gruvorna i Nyvång och Bjuv, vilken omnämns i en tidigare artikel. I stället för att som förut ett särskilt stationshus upp-föres, vari ställverksfacken placeras, får fac-ken här själva bilda stationen. De är alltså inte längre inneslutna i någon byggnad. I stället rostskyddsbehandlas facken, under-rendsbehandlas och ges en färdigsprutning av täckande färg. Facken placeras på en gjuten betongplatta och hopmonteras tillsammans med transformatorn till en enhet eller s.k. nätstation.

Genom detta byggnadssätt sparas först och främst pengar, ca 15 000 kr på varje sta-tion. Men stationen kan dessutom lätt an-passas till ändrade förhållanden, och den elektriska standarden blir betydligt högre än vid de gamla typerna av nätstationer. Sta-tionen har väckt stort intresse i elektriska kretsar, och man kan anta, att denna typ kommer att dyka upp lite varstans i landet så småningom.

Vad beträffar den rent estetiska sidan av saken har för säkerhets skull expertutlåtande inhämtats. Arkitekt Jensen i Vattenbyggnads-byrån i Malmö beskådade verket och fann inget att invända. "Denna stationstyp", sä-ger arkitekten i ett skriftligt utlåtande, "före-faller med sin enkla formgivning och sina begränsade mått att med fördel kunna in-passas i en tätare stadsbild". Frampå våren nästa år beräknar vi, att etapp två i vårt ombyggnadsprogram skall vara klar.

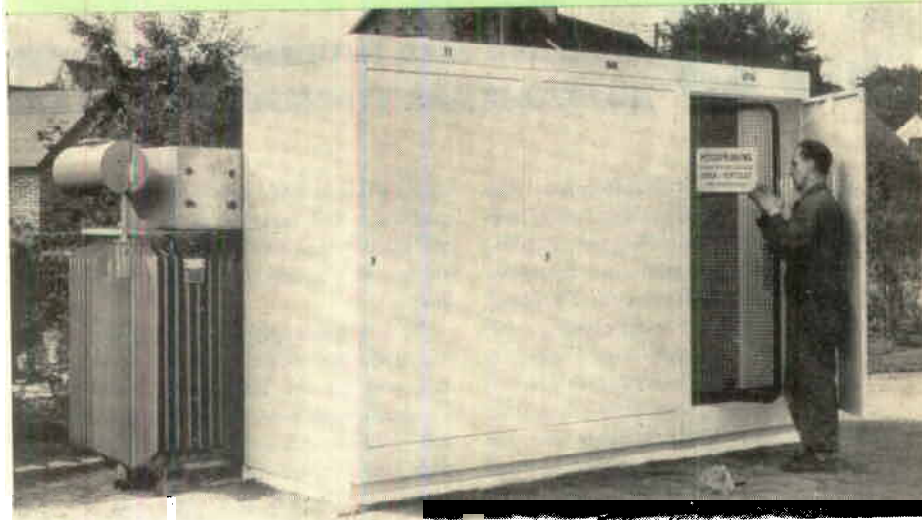
Preliminärdebitering för lågspänningsabbonenter

När denna artikel skrivs, pågår som bäst

En 50 000 volts linje har påbörjats på sträckan Billesholm—Skromberga. Här är man i lärd med att resa 17-meters stolpar.

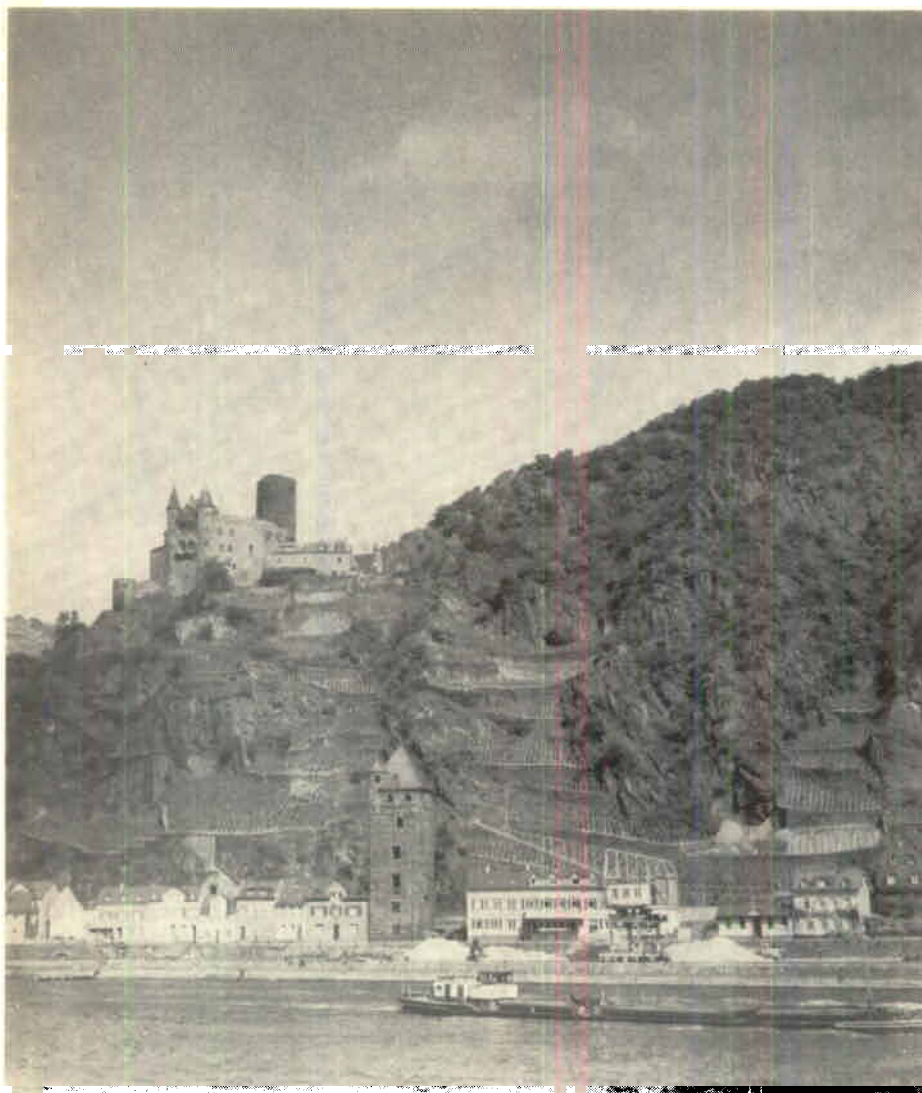
Höganäbolaget har som ett led i sitt stora ombyggnadsprogram på elområdet konstruerat en ny typ av transformatorstationer. Bilden visar Lars Ekström i arbete på en sådan station.

slutarbetet med den nya preliminärdebite-ringen för lågspänningsabbonenter, anslutna till vårt borgerliga nät. Det nya systemet innebär, att mätarna avläses bara en gång om året. För övriga tre kvartal görs en pre-liminärdebitering, baserad på föregående års förbrukning. Efter avläsningen kommer en

slutavräkning, beloppen för de tre tidigare kvartalen regleras, och efter slutdebiteringen har abonnenten således inbetalt exakt rätt belopp för året. Med detta system inbespa-ras tre mätaravläsningar och största delen av faktureringsarbetet för tre kvartal.

Lennart Hardenby

En av de tjugande vyer, som likt en färgfilm rullas upp längs hela Rhen-loppet.

upp i luften. Tyvärr var sikten den dagen inte så god. På vägen ned besåg vi det gamla slottet, som härstammar från 13:e århundradet.

Rhenfärden var som en sagofilm

Efter två dagar i Heidelberg tog vi tåget till Mainz och gick där ombord på hjulångaren Rheinland. Den nära 7 mil långa färden på Rhen till Köln blev höjdpunkten under vår studieresa. Det skulle behövs månader för att i någon mån kunna se och njuta av alla dessa paradisiska idyller, som floden skapat i Rhendistriktet med St. Goar som medelpunkten för det romantiska Rhen.

Färden utmed Rhen i strålande solsken kommer man aldrig att glömma. Vi passerade den berömda Loreley, en 162 m hög klippa, som brant och mäktig skjuter fram mot strömmen. Enligt sägnen var det en sjöjungfru, som därifrån lockade sjömän i fördärvet med sin sång. Vi gled förbi förbunds huvudstaden Bonn, berömd som gammal universitetsstad och som Beethovens födelseort. Färden gick vidare förbi Siebengebirge, kallad Edens lustgård, med höga berg och kullar. Mest berömda av dessa är Drachenfels och Petersberg, den förra genom Wagners musik.

Otaliga slott och borgar, små idylliska kyrkbyar, vinrankorna på bergssluttningarna och mycket annat längs hela Rhenloppet fram till Köln rullades upp som en sagofilm.

Under en dags uppehåll i denna stad försummade vi givetvis inte att bese Domen, vars uppförande påbörjades 1248. Domkyrkans skattkammare med relikskrin och andra dyrbarheter var i sanning värd ett besök.

Verktöymaskinutställning av gigantisk omfattning

— Studieresans egentliga mål var ju 5:e europeiska verktöymaskinutställningen i Hannover, understryker förman Linde. Utställningen belyste klart verktöymaskinernas stora betydelse för industri och näringsliv. Montrarna upptog en yta av ca 52 000 m² och översteg med 25 procent, vad som stod till förfogande för den tidigare största utställningen i Milano 1954.

Man kunde med tillfredsställelse konstatera, att de på Hannover-mässan utställda svenska maskinerna intog en framstående plats. Intressantaste nyheter på utställningen var programstyrda verktöymaskiner.

En maskinbearbetning efter gamla metoder fordrar både skicklighet och uthållighet av maskinskötaren. För en programstyrd maskin existerar inte dessa problem. Arbetsförloppet planeras av en metodtekniker, hållremsan stansas ut och sammanfogas vanligen till en ring. Hålen dirigerar verktygen, som är förutinställda för bestämda bearbetningar och mått.

Man vill nog gärna sammanfattningsvis

SJU-MILAFÄRD MED HJULÅNGARE PÅ RHEN HÖJDPUNKT PÅ STUDIERESA I TYSKLAND

Sexton elever i Verkstadsskolan i Höganäs jämte förman Tage Linde företog med redaktör Ragnar Engberg som färdledare i mitten av september en 10-dagars studieresa till Tyskland. Hannovermässan var det egentliga målet, men en 7-milafärd med hjulångare på Rhen blev nog höjdpunkten för pojkarna. Eleven Sven Erik Andersson och förman Linde berättar här om den uppskattade resan, som företogs med ekonomiskt bidrag från Höganäsbolaget. Den förre svarar även för fotografierna.

— Om vi hade varit skrockfulla, hade väl inte resan startats fredagen den 13 september, säger Sven Erik. Men vi gav oss oförfärat iväg på morgonen, och via Gedser-Grossenbrode kom vi till Hamburg på kvällen. Trots att vi på färjan mellan Danmark

och Tyskland hade gjort det dignande smörgåsbordet full rättvisa, smakade kvällsmålet på huvudbangården i Hamburg likväl gott, medan vi väntade på sovvagnen till Heidelberg.

På lördagsmorgonen vaknade jag på tåget vid underbar musik. Det var min kupékamrat, som på sin batteriradio hade tagit in rundradiostationen i Frankfurt, som låg några mil ifrån oss. Och så var vi snart framme i den gamla universitetsstaden.

Jag förstår väl den som fällt uttrycket "Ich hab' mein Herz in Heidelberg verloren" — jag har förlorat mitt hjärta i H. Staden, som ligger just där Neckar lämnar Odenwald och rinner ut på Rhenslätten, var en av de få tyska städer, som inte skadades under andra världskriget. Med bergbanan åkte vi upp på det 568 m höga berget Königstuhl bakom staden. På bergets topp förde oss en hiss i ett utsiktstorn ytterligare 25-talet meter

siga, att automationen för längesedan har påbörjats men att den i våra dagar förverkligas i ett allt snabbare tempo. Och vilken oerhörd betydelse en utställning av denna kaliber har för framsynta och skickliga tekniker samt industriledare kan väl knappast mätas.

"Den gröna staden"

Men Hannover är inte bara "den tyska industrins skyltfönster" på Europas modernaste mässområde, den gör också skäl för hedersnamnet "den gröna staden". Den 665 hektar stora stadsskogen, Eilenriede, den konstgjorda sjön Maschsee och slottet Herrenhausens trädgårdar med den världsberömda "Stora Trädgården" är Hannovers stolthet. Vi tittade också på Niedersachsen-Stadion med plats för 80 000 åskådare och uppförd av rester från bunkers och raserade byggnader under kriget.

Sista anhalten under resan i Tyskland var ett tvådagars besök i Hamburg. En båttur i hamnen gynnades av solsken. Vi promenerade också genom tunneln under Elbe. Uppskattade besök gjordes dessutom i Hagenbecks djurpark och blomsterutställningen "Planten und Blomen".

Frånsett besvär med inkvarteringen i Hannover, som färdledaren snabbt klarade upp till belåtenhet, klaffade den uppgjorda resplanen perfekt. Innan vi lämnade tysk mark, avtackades red. Engberg med en minnesgåva av färdledtagarna, som har all anledning vara belåtna med den händelserika studieresan.

Färdledaren har ordet

— Är det motiverat, att verkstadsynglingarnas studieresor förlägges till utlandet? Går det inte lika bra att resa i Sverige? Dessa frågor har ställts, och jag vill i korthet deklarerera, varför jag förordar resor i Tyskland.

Många av pojkarna har kanske tidigare inte varit långt utanför sin hemort. Flera av dem tycker sig på hemmaplan vara väldigt "tuffa killar". När de kommer till ett främmande land, får de en vidgad syn på tillvaron. Liten eller kanske ingen kunskap alls i främmande språk kan försätta dem i sådana situationer, att de kryper ner från den höga piedestal, de själva placerat sig på. Vad språkkunskapen beträffar, så väcks kanske hos samtliga färdledtagare lusten till studier för att få större utbyte av en utomlandsresa någon gång i framtiden. På denna sista resa hade dessutom 5:e Europeiska verktygsmaskinutställningen ett speciellt intresse för dem.

Som färdledare har jag gett pojkarna viss frihet under ansvar. Parvis eller i grupper har de sålunda fått ge sig ut på egen hand. Omedvetet har de därvid gett tips om vilka man bör satsa på. Det uppenbaras ganska snart, vilka som vet vad ansvar innebär, inte minst vilka som har självkritik — ansvar mot sig själva. Och den som inte känner detta, är näppeligen lämplig att placeras i ställning, som kräver ansvar för andra.

Rundvandringen i det gamla slottet i Heidelberg var en av verkstadspojknas stora upplevelser under Tysklands-resan. Här en grupp av deltagarna, fr.v. förman Tage Linde, Göran Henrysson, Erny Andersson, Lars Erik Rosenqvist och Jan-Åke Nilsson. — 5:e Europeiska verktygsmaskinutställningen i Hannover var studieresans egentliga mål. På bilden inviger Sven-Erik Anderson färdledaren Ragnar Engberg i finessen på en rundslipmaskin — en mikrokatorlocka, som anger exakta måttet på detaljen.

EN SOCIALREFORMATOR

I HÖGANÄS FÖR 100 ÅR SEDAN (III)

I de tidigare båda avsnitten har redogjorts för överjägmästare Johan Joachim Sjöcronas övertagande av ledningen för Höganäsbolaget, sedan ett försök att nedlägga det och realisera dess tillgångar hade omintetgjorts, samt för hans sociala insatser. Här avslutar förf. Sten Söderberg sin artikelserie med några utdrag ur de många brev från arbetare vid Höganäs, som Sjöcrona sparat bland sina papper.

Breven är naturligtvis först och främst präglade av tidens kruserliga stil och den vördnad, varmed man då nalkades överordnade, men där finns också något annat, en ton som vittnar om förtroende och tillgivenhet. De ger också en uppfattning om arbetsvilligheten och lojaliteten mot företaget. Det rör sig ofta om ekonomiska bekymmer, men därav får man nog inte utan vidare sluta sig till att alla levde på gränsen till fattigdom: det är naturligt, att de som förmådde sig till att

fatta pennan och tillskriva företagsledaren, gjorde det först då de ansåg sig tvungna. På ett ställe i papperen vittnar Sjöcrona om, att han för sin tioåriga reformverksamhet vid Höganäsbolaget inte bara skördade lovord och offentliga utmärkelser ("vida utöver vad jag ens kunnat önska") utan också vad som mest glädde honom, nämligen befälets och arbetspersonalens kärlek, tillgivenhet och förtroende.

Tydligen har vid något tillfälle rätten att köpa spannmål till halva marknadspriset eller därunder varit hotad. Därom handlar följande brev, som också ger glimtar av ett människoöde. För läsbarhetens skull har stavning och interpunktering ändrats.

"Ödmjuk anhållan att yttra något som dagliga är mig en sten på börda hos högvälborne och nådige överjägmästare och styrelse.

Jag hörde med glädje de orden uttalas av överjägmästarens egen mun, att om någon ha-

de något att yttra som låg honom om hjärtat så fick han komma och yttra det. Redan detta ljuva ord har hugnat.

Och nu: min fader var född 1778 och kom som stadd karl 1798 till gruvans underjordiska arbete. På intressenternas och dåvarande styrelses intalan gifte han sig 1812 och erhöll spannmål för oss barn efterhand så fort vi blev födda.

År 1819 blev jag född med krympliga lemmar: en vriden fot. Och över ansiktet en hinna, varöver min fader storligen förskräcktes. Tre år därefter märkte de att jag även hade bråk.

År 1827 kom jag i gruvans dåvarande svåra slaveri, om jag törs så säga, men nu har det ljusnat och blivit förbättrat. Tolv år har jag arbetat som gosse i så svårt, strängt och vätt arbete, så jag ryser när jag tänker därpå.

Vid nitton års ålder var jag mycket svag och klen. Jag sade därför upp mig och tänkte flytta från gruvan men med löfte att få komma igen. Men min fader och ingenjören intalade mig att bliva stilla och hugga kol, ty där var våra goda privilegier att stödja mig vid på gammal ålder. Utan begäran erhöles verktyg till att hugga kol. Detta var för svaga och klena krafter ett strängt arbete, men Gud vare lov har jag dragits med det och försörjt oss så att vi sluppit hungra, ändock vi har varit många. Ty har jag gjort vad jag förmått och förstått, fast jag måste bekänna att jag stapplat och snavat mången gång, varöver jag mycket sörjer. Både Gud och människor ber jag nu om förlåtelse och frid och försoning. Jag beder ödmjukt herr överjägmästare om att den gamla lagen fick stå för alla som arbetat i gruvan så länge deras hälsa och krafter har varat. Ty det blir annars en olycklig lott en gruvgosse vet sig ha fått att om han icke mistat alldeles någon lem eller rentav livet så förspiller han spannmålsrättigheten, vilken har varit bästa priset han sökt vinna.

Så nu har jag i största enfaldighet vågat mig till att skriva detta. Men jag är dock nöjd och sjunger: Sällt är det folk, det land och samhälle, som en vis ålderdom råder och styr. Där finns sällhet, trevnad och sämja — kval, laster och brott de bort måste fly. Tecknar vänligen
Carl Emberg."

De få som lämnade Höganäs gick till sjöss, skrev Sjöcrona. Här är ett brev från en som har prövat sin lycka på haven:

"Jag lämnar mitt förtroende på ett enfaldigt sätt åt herr överst. jägmästare och beder med ödmjukhet om tillstånd att få uppbära mitt forna arbete, nämligen uti gruvan dit jag från barnaåren varit tilldelad. Jag har tillbringat någon tid på sjöarbete men finner att mitt hälsotillstånd igenom det arbetet blir försvagat. Orsaken till mitt frånträde från gruvans arbete var att förmånerna blev mig fråntagna och den lilla arbetsförtjänst jag uppbar var något ringa till min bärgning. Därför beder jag på detta ödmjukligaste sätt

Allt Qviding begär är att få banka sten till vägbeläggning och få tolv skilling för tunnan, detta på sin lediga tid för att tjäna lite extra pengar.

om en hjälpsam hand av herr överst. jägmästare om detta gynnsamma arbete som omnämnt är, till vilket jag befinner mig vara tjänlig. Till samma arbete jag utlovar mig vara idogsam och flitig och med ärlighet och hövlighet mot mina förmän.

Skulle nog med tiden utvisa

Stefanus Pettersson.

En som söker arbete vid Stenkolsverkets vattenkvarn ger några inte helt glada glimtar av sitt familjeliv, framför allt av sin hustru:

„... för min egen del är jag icke så nödställd för jag kan nog få kondition — men icke på något sätt att jag kan få min hustru och mina barn med mig. Var skall jag då göra av dem? Det vet jag icke för de är barn alla, såväl modern som barnen, och då man vill lämna några barn utan moder och faders vård så kan man nog lätt räkna sig att det skulle bli va uselt, beklagansvärt och sorgeligt. Om

för min framtid, och likväl verket till ingen skada och mina kamrater ingen smälek eller förtrytsamhet.”

Ovanpå en så kruserlig inledning väntar man sig ganska oblyga anspråk men allt Qviding begär är att få banka sten till vägbeläggning och få 12 skilling för tunnan, detta på sin lediga tid för att tjäna lite extra pengar och på villkoret att han får sina pengar endast undan för undan som stenen går åt. Att handelsmännen var ganska hårda i sina metoder framgår av slutstycket.

”Det jag nu har begärt skall lätta mitt humör om det blir mig beviljat, för då kunde jag lättare försörja mitt hushåll, i det att jag kunde köpa till vårt behov vid lämpligare tillfälle än att giva krämare och hökare dubbla vinster för att få på kredit ifrån den ena fjortonedagen till den andra.”

Ett prov på Qvidings bibliska stil ges i samband med att han gläder sig åt att ”vår nådiga överhet” har inskränkt den för så stor del av födoämnenas fördärliga brännvinstillverkningen. ”Haver icke Herren uti nåd besökt landet och vattnat det och gjort det mycket rikt. Guds källa haver vatten tillfyllest, han låter dess korn väl trivas . . . du välsignar dess växt, hjordmarken är full med får och dalarna stå tjockt med säd, så att den som icke äger en brodd som spirar sig av morgondagen eller ett ax som böjer sig för den doftande vinden, han kan ändå som David säger glädja sig och sjunga 65 psalmen . . .”

Qviding förklarar varför han skriver så långa brev: ”När man har något att utverka som man i jämförelse med Guds ord och arvsyndens art finner att man icke med korta ord kan ha framgång, så vänder man sitt talesätt i skrift, vilket vi med rätta kallar böneskrift, icke allenast därför att orden bli utförligare utan därför att jag är i stillhet och har i bönen ägnat både mig och skriften i Herrans styrelse och vård, och kan således bättre genom Guds anda finna när Satan sig insmyger än när man öppet talar med sitt befäl. För det händer ofta att en grov arbetare är också en grov talare tvärtemot sin egen vilja och förstånd.”

Det är inte omöjligt att vi lite till mans skulle ha nytta av att tänka som Qviding: hellre än att förgå sig i ett ordbyte kanske man borde sätta sig i stillhet och ägna sig åt skriften i Herrans styrelse och vård.

En arbetare som ber om ett lån — eller kanske snarare ett förskott — på 75 riksdaler för att köpa linne åt sin familj ger en bild av det inte alltid så goda förhållandet till de besuttna bönderna i trakten:

”Mitt hushåll haver hittills ärligen tilltagit både i mängd och storlek så att det har fordrat både krafter och förnuft för att skuldfritt kläda och föda mig och min familj. Men nu är vi mycket undångångna för linnet och sängkläder. Detta ser jag mig ingen utväg att avhjälpa i rättan tid utan skuld. Och låna

dessa penningar i kontanter hos en bonde det skulle han mesteligt nog veta att undanbedja sig, ty han vet att taga bättre ocker av gruvans folk. En tidrymd av 60 år visar tydligt i vad förhållande gruvans folk och Väsby bönder har stått till varandra.”

Ibland är breven riktade till kamreren, ty som en arbetare skriver ”jag vet förhållandet emellan herr kamrer och jägmästare lika så väl som emellan Josef och konung Farao. Och lika så litet som någon utländare hade satt säd i Egypten utan Josefs samtycke och besvär, lika litet får jag pengar att låna i verkets kassa utom herr kamrers samtycke och besvär. Och icke är överjägmästaren någon ringare person därför, ty icke hade Faraos makt förminskats under den tiden då Herran hade gjort Josef såsom en fader till Farao, för i sin kungliga värdighet var han mer än Josef.”

Man förstår, att Sjöcrona har sparat dessa brev. Stundom bör han ha läst om dem med stor rörelse. I dem händer det till och med att han kallas Fader, med sådan tillförsikt vände man sig till honom. Med desto tyngre hjärta bör han ha fattat beslutet att dra sig tillbaka. En av aktieägarna hade under flera år plågat och pikat honom, vilket syntes Sjöcrona desto orättvisare som denne man, ”vars karaktär jag tror mig ha utstuderat”, ärligen fick en betydande inkomst på sina aktier, medan Sjöcrona inte ens tog ersättning för sina kontanta utgifter, långt mindre för ”slitning av min kropp, mina vagnar och hästar”.

”Jag anser således tid vara att som Snäckan krypa i mitt skal”, skrev han. ”Jag har icke

”Och nu: min fader var född 1778 och kom som stadd karl 1798 till gruvans underjordiska arbete. På intressenternas och dåvarande styrelsens intalan gifte han sig 1812 och erhöll spannmål för oss barn efterhand så fort vi blev födda.”

man än kunde meddela dem så mycket penningar som de behövde till nödtorft, så vet vi ju nog att när en blind skall leda en blind så falla de båda i gropen. Uppfostran blir icke på rätt kristeligt sätt. Men som jag har tagit mitt stora kors så hoppas jag med Guds nådige hjälp att få min plats vid Stenkolsverket så att jag kan vara mina barns tillsyn.”

En flitig brevskrivare hette Jacob Qviding. Ett enda av hans brev fyller femton tätt maskinskrivna sidor efter dagens mått. Han är otroligt hemmastadd i skrifterna och gör anspelningar, som kräver god förfarenhet i Bibeln för att idag kunna förstås. Qviding präntar sina brev med stor elegans, och kanske det ligger lite självmedvetenhet och falsk blygsamhet bakom den ursäkt han ber om för ”en oregelbunden handstil”. I ett av de äldsta breven skriver han:

”Nu vill jag bedja överjägmästaren om en nyårsbåva, och om den bliver mig given hoppas jag att det skulle lända mig till stor nytta

De få som lämnade Höganäs gick till sjöss. Ur ett brev från en som provat lyckan på haven: ”... Jag har tillbringat någon tid på sjöarbete men finner att mitt hälsotillstånd igenom det arbetet blivit försvagat”.

den egenkära tanke att man icke lätteligen skall finna en efterträdare som då han helt och hållet avser att ägna sin tid vid verket, skall i många avseenden kunna göra mycket mera än vad jag kunnat åstadkomma. Jag vill därför endast nu tillägga: Uret är satt i stånd — drag nu upp det ordentligt, så går det.”

TUBA OCH TRUMMOR I TURKÅK

Fembarnsmamma i Billesholm fick "HUSMORSLOTT"

Det har varit uppehåll i husmorslotteriet, som emellertid nu haft en ny dragning. Lotten föll denna gång på en husmor i Billesholm, närmare bestämt på fru Anna-Lisa Svensson, maka till linjearbetare Bruno Svensson och förvärvsarbetande moder till fem barn. "Brännpunktens" medarbetare hälsade på i deras väl pyntade hem en vacker oktoberförmiddag, just som barnen kom hemrusande från skolan.

— Man skulle kanske tycka, att det inte är möjligt att vara förvärvsarbetande hustru,

när man har fem telningar, varav den äldsta nyss fyllda 15 år, säger fru Svensson. Det går emellertid, och det går bra tack vare att barnen är duktiga och hjälper till i hemmet.

Själv är jag född gunnarstorp flicka, och mitt första förvärvsarbete var på Gummi-fabriken i Hälsingborg under fyra år. I början av 1940-talet tog jag anställning på Glasullsbolaget och arbetade då i skålvdelningen. Det blev den gången endast ett par års arbete, men så kom jag tillbaka för sex år sedan. Nu har jag skiftarbete och sköter en

"De första barnen kom lätt, och det var jobbigt värre", säger fru Anna-Lisa Svensson, "men nu har jag god hjälp av de äldsta". Vem som helst kan avundas henne denna rara kvintett. I mors knä Bo-Göran och fr.v. Christer, Lars-Inge, Rolf och Gull-Britt.

Gull-Britt är en söt liten kokerska. Hon avslutar sin skolgång med ett år i skolköket och har rikliga tillfällen att i hemmet visa mor sina färdigheter i matlagningens konst.

Det ser svårt ut, tycker säkert "lillbrorsan", där han håller nothäftet för storebror, som blåser på för fullt i bastuban. Lars-Inge sköter taktfast trumpinnarna som en hel karl. Min tur kommer väl också, menar nog Christer, den näst yngste.

symaskin. Min man arbetar också vid Glasullsbolaget. Tidigare var han sysselsatt på skålvdelningen men är nu linjearbetare och chaufför på Elavdelningen. Han trivs med detta ombyte.

För en förvärvsarbetande moder är enligt min mening arbete i skift fördelaktigt, och för egen del tycker jag eftermiddagsskiftet kl. 13.30—22.00 är det bästa. Varannan vecka blir det att börja kl. 5.00 på morgonen, inte så bra.

Förtjänsten ger ett gott tillskott i en barn-

rik familj. Men nog är sambeskattningen en orättvis förordning. Jag trivs med mitt arbete och tänker hålla på med detta, så länge **möjlighet** ges.

Så var det mina fem "ungar", en flicka och tyra pojkar. Gull-Britt är äldst, och hon går sitt sista skolar i skolkök. Hon är en **duktig** flicka och till mycket stor nytta i hemmet.

14-åriga Rolfs framtidsdröm är att bli murare. Han är också mycket hjälpsam, inte **minst** **möt** **sina** farföräldrar, som i honom

har en duktig passopp. I Billesholms gossorkester blåsar Rolf bastuba, och när så 13-åriga lillebror Lars-Inge, som är trumslagare i orkestern, också sätter igång... Ja, Ni kan själv föreställa Er! De skulle nog fått Jerikos murar att falla, säger fru Anna-Lisa med ett leende och tillägger: Tur att "kåken" är nybyggd. Vi flyttade in för två år sedan. De musikaliska anlagen har pojkarna från sin fars sida. Jag hoppas, att de två minsta, Christer och Bo-Göran, skall gå i samma fotspår. Femåriga Bo-Göran vistas för övrigt

hos sin farmor, när jag är på mitt arbete. Underbarare svärmor finns inte!

Någon hobby? Ja, den är i så fall att **laga** strumpor, tvätta och hålla barnen rena och snygga. Så måste jag ju se till, att de **sköter** läxläsningen. Får jag sedan någon stund **över**, virkar jag gärna spets eller stickar. Och när John Blund tagit hand om de två minsta, kommer de äldre barnen och vill delge sina glädjeämnen och bekymmer. Det blir väl oftast mor, som de då tyr sig till.

Ragge

Gruvspelen har blivit en duell mellan Skromberga och Höganäs

De s.k. Gruvspelen, som 1954 pånyttföddes i form av trekampstävling i fotboll, skytte och varpa mellan de anställda vid Höganäsbolagets anläggningar i nordvästra Skåne, har genomförts för fjärde året i följd. Såsom i korthet omnämndes i förra numret av "Brännpunkten" triumferade Skrombergaverken i 1957 års tävling och tog därmed hem vandringspriset för alltid. Liksom tidigare år stod slutstriden mellan Skromberga och Höganäs. Spelen kan också närmast karaktäriseras som en duell mellan dessa verk.

Enligt tävlingsbestämmelserna inräknas resultatet från Koncernskjutningen i Gruvspelen. Vi har tidigare redogjort för skyttetävlingen, och här refereras i korthet de olika fotbollsmatcherna samt varpatävlingen.

55-årig spelare i Skrombergas lag

Fem lag deltog i fotbollsturneringen. Koncernens förmodligen äldste korpspelare, 55-åriga Torsten Nilsson, ingick i Skrombergas lag. Detta mötte Nyvång borta första i omgången, medan Höganäs var värd för Bjuv.

Nyvång ställde upp en internationell elva, tre svenskar, två tyskar och sex ungrare. Två reserver i hemmalaget och ett självmål av detta ansågs medverka till att Skromberga kunde vinna slaget med 4—2. Segermålen gjordes av Erik Lundahl, Tore Rasmusson och Allan Sandberg, var till kom Nyvångs självmål. Ungarna Sander Stefelics och Josef Erdösi var hemmalagets målskyttar.

Bjuvsingarna hade Höganäs i säcken

I matchen mellan Höganäs och Bjuv på Julivallen hade bjuvsingarna hemmalaget i säcken men glömde att knyta till. Bjuv tog ledningen efter pausen genom Einar Norlin, och det var först mot slutet av matchen som Erik Levin kunde kvittera. Resultatet blev sålunda 1—1 med omspel i Bjuv.

I omspelsmatchen gick höganäspojarkarna in för uppgiften med största allvar och kvalificerade sig efter överlägset spel i synnerhet under första halvlek till finalen genom en "femetta". Målskyttar för Höganäs var Arthur Klang 2, Erik Levin, Olle Persson samt Stig Olsson. Gert Persson svarade för Bjuvs tröstmål.

Höganäsdamer bridgesegrare då Tretorn blev utklassade

En bridgematch spelades i mitten av september på Tillflykten i Mölle mellan tjänstemännen vid Höganäsbolaget och Tretorn, Hälsingborg. Åtta par startade från varje företag, och höganässegeren med 1 984 poäng mot 1 600 kan betraktas som ren utklassning.

Ebbe Viberg nyckelspelare då Skromberga slog Glasull

I andra omgången hade Skromberga hemmamatch mot Glasull. Trots ett reservspäckt skrombergalag, enligt uppgift saknades fyra ordinarie spelare, noterades hemmavinst med 2—0. Ebbe Viberg drog som vanligt det tyngsta lasset i hemmalaget, men han assisterades gott av Helmer Nilsson. Båda målen gjordes av Tore Rasmusson.

Höganäs dominans i fotboll fortsätter

Finalmatchen skulle enligt lottningen ha spelats på Julivallen i Höganäs, men höganäspojarkarna accepterade villigt motståndarnas begäran, att matchen förlades till Skromberga.

Det ungdomliga hemmalaget startade i högsta tempo i avsikt att överrumpla Höganäs. Så småningom tog emellertid höganäslagets mera tekniska spel ut sin rätt, och dess 2—0 seger med Arthur Klang som pappa för båda målen var i minsta laget.

Skromberga åter bäst i varpaturneringen

Även i varpa var fem lag anmälda, men Nyvång, som lottats mot Skromberga, lämnade "walk over", vilket måste betraktas som mycket svagt. Skrombergalaget gick sålunda direkt till finalen.

Höganäs hade inget större besvär att besegra det orutinerade bjuvslaget Erik Nilsson, Sven Nilsson och John Lundström vid tävling på Julivallen. Åke Schönhult, Hans Högestam och David Carlson vann lekande lätt med siffrorna 12—2, 12—2.

På grund av vissa omständigheter avverkades semifinalen Billesholm-Höganäs samma dag som finalen i Skromberga. Höganäs-trion hade sålunda ett hårt program, i all synnerhet som tävlingen i Billesholm gick i hållande regn. Billesholmarna Gunnar Persson, Malte Herrder och Woldemar Just besegrades med 12—5, 12—7.

Liksom förra året blev varpafinalen mellan Skromberga och Höganäs avgörande för var Gruvspelens vandringspris skulle hamna. Skrombergalaget Gösta Hillman, Egon Olsson och Hugo Rosberg visade sig än en gång oslagbara och tog med 12—5, 12—9 hem slutsegern i varpa och därmed också i spelen.

Ege

Elektromekano tog inteckning i Höganäsbolagets skyttepokal

Det blev ny innehavare av Höganäsbolagets vandringspokal i "Industriskyttet" mellan Tretorn, Elektromekano och Varvet, Hälsingborg, Grönvall, Ängelholm, samt Höganäsbolaget. De två första inteckningarna erövrades av Tretorn, men i årets tävling tog Elektromekano lagsegern med 755 poäng.

Ordningsföljden blev sedan Tretorn 750, Grönvall 744, Varvet 732 och Höganäsbolaget 702 poäng. Bolaget representerades av 18 skyttar (Höganäs 10, Skromberga 5 och Billesholm 3), som fick genomföra tävlingen under dåliga väderleksförhållanden. Det kom nämligen en regnskur just när det var deras tur att skjuta.

Under året i olika tävlingar lyckosamme höganäsaren Gunnar Thornblad var Bolagets framgångsrikaste skytt. Hans 149 poäng gav fjärdeplacering i klass IV—V och hederspris. Stig Ljungberg, Höganäs, kom närmast med 141 poäng, men dessa räckte endast till 16:e plats i klass I. Magnus Håkansson, Skromberga, nådde 139 poäng och stannade på 12:e plats i högsta klassen.

Höganäsplast—Brandkåren serie-segrare i korpfotboll

Ett kombinerat lag från Höganäsplast och Brandkåren har, som nämntes i förra numret av "Brännpunkten", deltagit i Lommakorps-serien i 11-mannafotboll. Sju spelare från Höganäsplast ingick i kombinationen, som utan nederlag vann serien enligt följande sluttabell:

Höganäsplast-Brandkåren	5	4	1	0	15—	5	9
Armaturfabriken	5	3	1	1	12—	9	7
Nike och Envigs styrelse	5	2	2	1	10—	9	6
Weibulls	5	2	1	2	11—	13	5
Eternitfabriken	5	1	1	3	6—	9	3
Brottarklubben	5	0	0	5	3—	12	0

Favoritseggar i Höganäs korptävling i friidrott

Såväl individuellt som i lag blev det favoritseggar i Höganäs korpmästerskap i friidrott, som arrangerades för andra året. Svarvare Rolle Engström försvarade sålunda sin fjolårsseger, och Mekaniska Verkstaden tog sin andra inteckning i Idrottssällskapet Kullens vandringspris i lagtävlan.

Mästerskapstävlingen omfattade grenarna 100 m, 400 m, 1 500 m, längd, höjd, diskus, kula och spjut. Det noterades överlag bättre resultat än vid premiären förra året. Tredjeplaceringen i lag i år hade sålunda räckt till en klar seger i fjol. Bland de yngre pojkar, som skulle kunnat hävda sig bra även inom den aktiva idrotten, kan nämnas Ulf Nordström och Ove Thornblad, Labbis, samt Willy Hallin, Mekaniska Verkstaden.

De två främsta platserna i den individuella tävlingen belades av Rolle Engström med 2 503 och Willy Hallin med 2 036 poäng. I lagtävlingen erhöll Mekaniska Verkstaden 4 979 poäng, och sedan följde SJ med 4 585 och Labbis med 4 450 poäng.

Ett väl samlat skrombergaförsvär avvärjer en höganäsattack i Gruvspelens finalmatch i fotboll på Skrombergas idrottsplats. Det blev seger för Höganäs med 2—0, och Arthur Klang, fjärde man fr.v., var pappa för båda målen. — Skrombergatrion var liksom förra året suverän i spelets varpa-tävling. Gösta Hillman håller just på med ett kast, och bakom honom väntar de andra finalisterna på sin tur. Fr.h. Hugo Rosberg, Ake Schönhult, Egon Olsson, Hans Högestam och David Carlson. — Det är inte "Orsa kompani", som marscherar upp, utan Höganäs kontingent i "Industriskyttet" på Råå vallar. Det regnade, när höganäspoj-karna avverkade tävlingen, men om detta var anledningen till jumboplatsen, låter vi vara osagt.

Stig Ljungberg, Höganäs tog hem "Silverpokalen"

Årets tävling om det individuella vandringspriset "Silverpokalen" i skytte gick i Höganäs första lördagen i september. Två höganäsare placerade sig i toppen på prislistan, och Stig Ljungberg tog pokalen med 153 poäng. Närmast följde Gunnar Thornblad, 146 och skrombergaskyttarna Agne Jönsson 145, Svanthe Johansson 140 samt Magnus Håkansson 140 poäng.

Korpserie i schack inom Höganäsbolaget

En korpserie har startats i schack för de anställda vid Bolagets verk i nordv. Skåne. Tävlingen genomföres dels individuellt, dels som lagtävling med fyra spelare i varje lag. Billesholm, Bjuv, Höganäs, Nyvång och Skromberga har anmält deltagande.

Följande matchordning gäller 1957—58:

- Rond I Höganäs—Nyvång,
Bjuv—Billesholm
.. II Skromberga—Bjuv,
Billesholm—Höganäs
.. III Höganäs—Skromberga,
Nyvång—Billesholm
.. IV Skromberga—Nyvång,
Bjuv—Höganäs
.. V Nyvång—Bjuv,
Billesholm—Skromberga

Som kontaktmän fungerar:

Billesholm: Kuno Nyström, Bjuv: Ture Berg, Höganäs: Ingvar Thedin, Nyvång: John Persson, Skromberga: Kurt Strand.

Ege

"BRÄNNPUNKTEN" Höganäskoncernens personaltidning

Ansvarig utgivare: P Eg. Gummeson
Huvudredaktör: B Wallgren
Andre redaktör: R Engberg

Copyright:

Höganäs-Billesholms AB, Höganäs

MER ORK i arbete och på fritiden

Vi återger här ett sammandrag av "Arbetsförmåga och kondition" av docent Per-Olof Åstrand, nr 12 i *Thulebolagens uppmärksammade skriftserie Vår Hälsa*.

Ingen behöver vara trött efter arbetet

Varje människas arbetskapacitet har ett visst "tak". Var det ligger, bestäms vanligen av kraven i vårt dagliga arbete. Genom att med klok träning höja detta "tak" får vi

krafter till godo och trötthet mindre i vårt arbete — det allmänna välbefinnandet ökar.

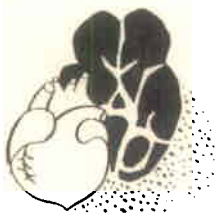
För att man skall ha verklig nytta av träningen, måste den ske regelbundet och i hård takt — det är nämligen tempot och inte träningsstiden, som bestämmer resultatet.

Lungor och hjärta avgör

Vår förmåga till uthålligt arbete beror mindre på våra medfödda fysiska förutsättningar än på hur vi utvecklar dem.

Kroppens energi alstras genom förbränning, och för att den skall fortgå, fordras syre. Konditionen hänger alltså mycket på tillståndet hos lungor och hjärta, som svarar för att syret tas upp och förs ut till musklerna.

Det är ingen tillfällighet, att toppidrotts-

män har kraftig hjärtmuskel och stor förmåga att ta upp syre — upp till 6 liter per minut, resultatet av lång och målmedveten träning.

Träning motverkar "förgubbning"

När vi är 25—30 år, är vår fysiska prestationsförmåga störst. Sen avtar den långsamt, och när vi hunnit upp i 60-årsåldern, har den sjunkit med ca 30 %.

Det beror antagligen bl.a. på den ändrade livsföringen. När vi blir äldre, är vi inte lika

pigga på sport och friluftsliv utan föredrar mer stillsamma sysselsättningar — och efter-

som kroppen snabbt anpassar sig efter de lägre kraven, minskar arbetsförmågan.

Undersökningar av äldre officerare ger goda belägg för att regelbunden fysisk träning i hög grad motverkar "förgubbningen".

Man kan "vila sig sjuk"

I en amerikansk undersökning lät man en grupp fullt friska personer ligga till sängs under sex veckor. Efteråt fann man, att deras arbetsförmåga blivit väsentligt nedsatt — de kunde överhuvudtaget inte utföra konditionskrävande arbete.

Dessutom konstaterades urkalkning av skelettet, minskad blodvolym och muskelmassa samt försämrad reaktionsförmåga.

Inom sjukvården innebär denna negativa anpassning hos kroppen ett stort problem — många har blivit invalider för livet genom att de inte "kommit igång" efter en sjukdom.

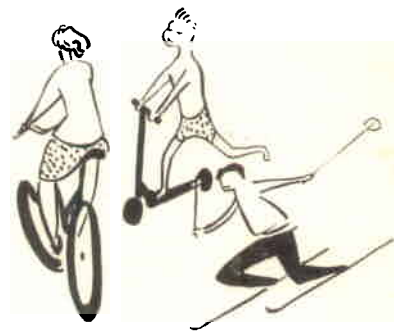
Alla har tid att träna

Men kroppens anpassningsförmåga innebär också, att den kan tränas att tåla stora och långvariga påfrestningar — man kan själv höja sin maximala kapacitet. För många män-

niskor är kraven i deras dagliga arbete mätet på vad de orkar.

Genom träning ökas kapaciteten, och man får en betryggande marginal från vad man orkar till arbetets normala krav — man får krafter till godo, och de allmänna trötthetskänslorna försvinner.

Det är viktigt, att man lägger upp konditionsträningen på rätt sätt. Många försök med både människor och djur visar, att det är

tempot, som är avgörande — inte träningsstiden. Docent Åstrand rekommenderar ett omväxlande träningsprogram, som omfattar ca 35 minuter 1—2 gånger i veckan. Han anser, att det bör räcka för att bygga upp vår vardagskondition + ett rikt mått av välbefinnande.

*

"Brännpunkten" har tidigare framhållit inte minst gymnastiken som ett värdefullt medel att bygga upp och bibehålla en god fysik och magasinera "mer ork". Personaltidningens spalter står självfallet öppna för tips även från läsekretsen. Välkomna alltså med Edra bidrag!

Red.

EN VETTINGARE MATHÅLLNING

Betydelsen av en väl avvägd och sammansatt kost för i synnerhet yngre personer i arbetande åldrar kan knappast överskattas. Den klassiska bilden av kontorsflickan, som framlever sin arbetsdag med endast kaffe och smörgåsar som tillförd näring, har tidigare varit betecknande för storstäderna. I vår jäktande tid har emellertid detta mot den egna hälsan olämpliga förfaringsätt tyvärr vunnit allt större utbredning och kan nu mötas litet varstans.

Den avbildade affischen vill varna för de uppenbara risker för hälsa, humör och arbetskapacitet, som ett dylikt kosthåll förr eller senare leder till. Den har genom Skyddskontoret blivit uppsatt i kontorspersonalens lunchlokaler, men dess mening gäller självfallet i lika mån *alla* anställda.

